

IMPACTUL REFORMEI DE REDRESARE ȘI REZILIENȚĂ UE ASUPRA REPUBLICII MOLDOVA

IMPACT OF EU RECOVERY AND REZILIENCE REFORM ON THE REPUBLIC OF MOLDOVA

MĂNOIU Adelina,
ASE din București, ROMÂNIA
ORCID: 0009-0002-6436-667X,
E-mail: manoiu.adelina@gmail.com

Abstract

The European Union's recently adopted paradigm, the resilience approach, centers its interactions with external partners, particularly its immediate neighbors, around societies and communities. As such, the EU has shifted its focus from state to society and from a general top-down to a bottom-up approach in order to improve its resilience and that of its neighbors. We argue that despite the willingness of the Republic of Moldova to be part of the EU, the society is not fully aware of the EU support regarding the nation.

Keywords: European Union (EU), recovery, resilience, Republic of Moldova

Introducere

Cuibărită între România și Ucraina în Europa de Est se află o mică națiune cunoscută sub numele de Moldova. Aproximarea Republicii Moldova de Ucraina, combinată cu trecutul său recent – în special conflictul nerezolvat (din Transnistria) – și legăturile sale complexe cu Rusia plasează Republica Moldova în epicentrul acțiunilor recente. Din punct de vedere geografic, Moldova se află la o răscruce cheie între două proiecte geopolitice majore: încercările Rusiei de a-și menține sfera de influență asupra fostelor republici sovietice și integrarea europeană. Datorită acestor factori, societatea moldovenească a fost împărțită între cele două opțiuni geopolitice și a încercat, ca și Ucraina, să echilibreze ambele inițiative pentru a se potrivi propriilor interese naționale de la dizolvarea Uniunii Sovietice (1, p).

Acordul de Parteneriat și Cooperare (APC) dintre cele două părți din 1994 este momentul în care a început istoria relațiilor dintre UE și Moldova. Odată cu semnarea Planului de Acțiuni (PA) în 2005, relația lor a crescut și a început să cuprindă probleme semnificative precum conflictul transnistrean. UE și-a avansat politicile de creare a unui mediu sigur și de liberalizare a vizelor atunci când a semnat Acordul de Asociere (AA) cu Moldova în 2014.

În prezent, Europa este nevoită să controleze administrativ turbulențele sistemului în fața problemelor de mediu, energetice, precum și efectele cauzate de pandemia COVID-19. În plus, reziliența este un domeniu care influențează din ce în ce mai mult aspectele socioeconomice ale vieții în Europa. Peisajul geopolitic și panorama de securitate a vecinătății est-europene s-au modificat semnificativ ca urmare a evenimentelor din Ucraina (2014), forțând Uniunea Europeană (UE) să-și reevalueze și să ajusteze agenda de politică externă. Motivația UE a devenit și mai puternică după războiul de agresiune care a avut loc în Ucraina. Acum, mai mult ca niciodată, este crucial ca națiunile să se adapteze în fața provocărilor și să fie capabile de redresare. Premisa fundamentală este că, pentru a consolida actorul UE în vecinătatea sa estică, trebuie luate în considerare perspectivele „de teren”.

Republica Moldova a fost sfâșiată între Europa și Rusia de la obținerea independenței (Bureiko & Moga, 2018). În ciuda presiunii politice și economice a Moscovei, Republica Moldova a semnat Acordurile de Asociere (AA) în 2014 pentru a începe oficial procesul său de integrare în UE. AA își propune să consolideze legăturile politice și economice, să modernizeze economia, să armonizeze legile, să susțină valori comune și să obțină acces la programele finanțate de UE. De asemenea, include prevederi importante pentru o zonă de liber schimb profundă și cuprinzătoare.

Cu titlu de exemplu, într-un sondaj de opinie (Barometrul UE, 2022) aproximativ 65% dintre europeni spun că a fi membru al UE este un lucru bun. Acesta este cel mai mare procent înregistrat vreodată și depășește valul cel mai eurooptimist din 2007 (58%). Nu există nicio îndoială că bătălia de la granițele de est ale UE va avea efecte pe termen lung, deoarece, potrivit majorității rezidenților UE, le va schimba fundamental viața (61% dintre ei nu sunt siguri că a lor va rămâne aceeași). În plus, potrivit lui Borell (2022) și Tharoor (2022), războiul Rusiei în Ucraina este considerat „un reper în consolidarea Ucrainei ca națiune suverană” și a consolidat identitatea ucraineană, unind și mai mult cetățenii ucraineni.

Cu toate acestea, pentru ca UE să consolideze societatea rezilientă dincolo de granițele sale, este nevoie de un anumit nivel de pozitivitate socială, percepții și așteptări cu privire la rolul și acțiunile UE în regiune. Prin urmare, lucrarea va analiza așteptările societății asupra UE, precum și nivelul obiectivelor propuse de UE în raport cu nevoile societății și preferințele acestora.

Indiferent de provocările geopolitice, Moldova a făcut progrese semnificative spre integrarea europeană. În 2014, UE a acordat acces fără viză, iar în 2016, a intrat în vigoare Acordul de Asociere UE-Moldova, care include o zonă cuprinzătoare de liber schimb. În cele din urmă, la 23 iunie 2022, liderii UE au acordat Moldovei statutul de țară candidat.

Lucrarea prezintă mai întâi un context general al politicilor de reziliență în cadrul UE, cu accent pe Vecinătatea Estică. Al doilea segment identifică obiectivele primare ale Uniunii în zonă, examinând retorica UE cu privire la activitățile sale externe și politicile față de granițele sale de est. Etapele primare ale metodologiilor de analiză și cercetare sunt prezentate în a treia secțiune. Pentru a stabili reziliența în afara frontierelor de est ale UE, al patrulea segment investighează modul în care societatea vede aceste obiective. Constatările cheie sunt acoperite și rezumate în secțiunea finală, subliniind faptul că cooperarea regională ar putea stimula și mai mult integrarea europeană a Republicii Moldova.

Redresarea și Reziliența

Tulburările geopolitice din Ucraina și cea mai recentă criză de sănătate au apărut ca doi factori semnificativi neprevăzuți care influențează starea actuală a economiei globale. Efectele conflictului geopolitic dintre Rusia și Ucraina, au avut ca implicații ramificații economice și financiare dăunătoare, urmate și de incertitudini în multe privințe, pentru o zonă geografică mai mare. Astfel, pe lângă efectele generate de pandemia COVID-19, economiile au mai fost afectate și de criza refugiaților, de sancțiuni și de întreruperile lanțului de aprovizionare, care au determinat creșterea bruscă a inflației și a prețurilor mărfurilor. Astfel, noile politici la nivel regional, național sau chiar internațional sunt concepute având la baza principiul rezilienței.

Utilizată inițial în contextul pregătirii pentru dezastre, expresia este acum folosită din ce în ce mai mult pentru a se referi la state și instituții. Vorbește despre rezistența și capacitatea lor de a depăși obstacolele și de a transforma eșecurile în oportunități.

Descrisă de Serviciul European de Acțiune Externă ca fiind capacitatea națiunilor și comunităților de a se adapta pentru a rezista și a depăși atât dezastrele interne, cât și externe, reziliența Strategiei Globale a UE devine un subiect frecvent pe agenda internațională și regională.

Reziliența a fost în centrul mai multor texte importante referitoare la strategia și politica de dezvoltare a UE de la începutul anilor 2000. Odată cu Declarația comună de la Riga din 2015, reziliența partenerilor est-europeni la noile provocări a fost văzută în primul rând ca un obiectiv social, ceea ce semnifică adoptarea generalizată a unei abordări a rezilienței în domeniul politicii externe și al acțiunilor externe.

În consecință, o schimbare majoră de paradigmă a fost subliniată de Strategia globală 2016 a UE. În anii 2000, a fost adoptată o atitudine normativă, liberală și optimistă axată pe răspândirea normelor și valorilor europene; în deceniul următor, însă, a fost adoptată o strategie europeană mai defensivă și mai prudentă.

În acest fel, unul dintre primele cinci obiective ale Strategiei globale a UE (EUGS) este reziliența, fiind descrisă precum capacitatea de a absorbi și de a reveni din orice tip de stres sau traumă. Este recunoscută în rândul națiunilor care se învecinează cu UE ca fiind capacitatea unui stat de a rezista și de a se redresa în urma șocurilor (Missiroli, 2017, p. 12). Capacitatea guvernelor de a gestiona dificultățile și de a proteja cetățenii de nenorociri este cunoscută sub denumirea de consolidare a rezilienței. Pentru o varietate de preocupări geopolitice, de securitate și legate de identitate, UE trebuie să acorde prioritate construirii rezilienței în Republica Moldova Moldova.

Reziliența a fost recunoscută de EUGS (2016) ca o idee crucială în dimensiunea externă a politicilor europene. Scopul EUGS a fost de a îmbunătăți atât rezistența UE, cât și a partenerilor săi prin implementarea unui plan mai cuprinzător și mai agresiv. Cu acest nou laitmotiv al „rezilienței”, abordarea UE a fost concepută mai mult ca un compromis între consolidarea liberală a păcii, care era prea ambițioasă și stabilitatea care nu era suficient de ambițioasă. Premisa fundamentală este că, pentru a consolida actorul UE în vecinătatea sa estică, trebuie luate în considerare perspectivele „de teren”.

Prin urmare, pe baza unei analize a percepțiilor societale din Republica Moldova, lucrarea demonstrează că doi factori cheie care influențează în mare măsură reziliența societății sunt încrederea locală în UE și gradul în care societățile locale consideră că obiectivele UE de dezvoltare și reforma sunt în conformitate cu propriile lor nevoi. În următoarea parte, articolul analizează percepția UE în Republica Moldova și dacă obiectivele oficiale ale UE în vecinătate se aliniază cu perspectivele populației locale.

Metodologie

Lucrarea utilizează o metodologie mixtă, atât cantitativă, cât și calitativă. Ca metode de cercetare, au fost utilizate atât analiza discursului, chestionarul cât și utilizarea indicatorilor macroeconomici.

Analiza discursului este utilizată pentru a identifica obiectivele și prioritățile primare pe care UE le stabilește în străinătate, precum și pentru a înțelege modul în care ideea rezilienței a fost folosită pentru a modela politica externă a UE. Analiza discursului este relevantă pentru scopul cercetării, deoarece această abordare este utilizată în mod obișnuit în domeniul relațiilor internaționale și al studiilor diplomatice, în special în cazul Uniunii Europene. Având în vedere că UE a evoluat prin diverse reprezentări lingvistice și textuale (adică tratate, summit-uri, consilii etc.) pe lângă aquis-ul comunitar și aquis-ul politic, al treilea pilon al edificiului european este, fără îndoială, aquis-ul lingvistic. Acest lucru este crucial în special pentru relațiile externe ale UE. Analiza a centrată asupra documentelor oficiale ale Comisiei Europene și ale Consiliului, disponibile pe site-ul web al Serviciului pentru acțiune externă al UE din 2009 până în 2023. Analiza s-a concentrat pe începutul Parteneriatului estic în 2009, precum și pe diverse provocări cu

care s-a confruntat comunitatea în ultimul deceniu (anexarea Crimeei, pandemia COVID-19, războiul din Ucraina, etc).

Pentru a ilustra componentă economică a fost utilizat indicele de transformare Bertelsmann (BTI), care reprezintă o măsură a stării de dezvoltare și a guvernării proceselor de transformare politică și economică din țările în curs de dezvoltare și în tranziție din întreaga lume. Starea de transformare economică în BTI este măsurată în funcție de șapte criterii, care se bazează pe un total de 14 indicatori. Astfel, conceptul de economie de piață include nu numai performanța economică, politica de concurență și drepturile de proprietate; include, de asemenea, asigurări sociale și compensații, egalitate de șanse și durabilitate. Astfel, pentru calculul statusului economic au fost utilizați următorii indicatori: nivelul de dezvoltare socioeconomică, organizare pieței și a concurenței, stabilitatea monetară și fiscală, regimul de bunăstare, egalitatea de șanse, performanța economică și sustenabilitatea (raportată prin politica de mediu și politica de educație/R&D). Analiza are ca perioadă de început anul 2006, date fiind analizate din 2 în 2 ani, până în anul 2024.

De asemenea, următoarea parte a cercetării analizează percepția cetățenilor din Republica Moldova cu privire la identitatea acestora, politicile Uniunii Europene, precum și percepția față de integrarea europeană. Astfel, cu ajutorul unui chestionar, cu întrebări standard, aplicat asupra unui eșantion de 281 de respondenți, a fost analizată gradul de receptivitate cu privire la politica de Redresare și Reziliență a UE. Chestionarul a fost aplicat unui eșantion de cetățeni cu diferite categorii de vârste, situați atât în mediul rural, cât și urban. Ca atare, aceste rezultate ale cercetării sunt menite doar să valideze în continuare întrebările de cercetare abordate în secțiunile de mai sus și trebuie interpretate cu atenție.

Rezultatele analizei și cercetării

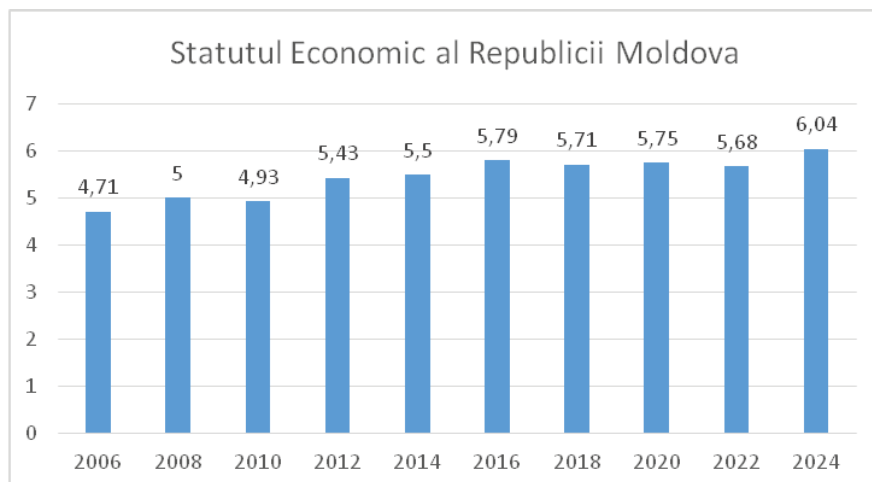
Referitor la analiza discursului public, analiza de conținut confirmă utilizarea pe scară largă a narațiunii rezilienței, deoarece frecvențele de cuvinte au identificat reziliența ca un cuvânt cheie în discursul actual de politică externă și agendă a UE. Reziliența apare de 1357 de ori în documentele oficiale principale ale Serviciului de Acțiune Externă al UE. Mai multe narațiuni despre reziliența în țările vecine au fost identificate printr-o examinare a discursului UE. Având în vedere toate ideile fundamentale pe care le presupune reziliența societății, inclusiv drepturile omului, angajamentul politic și dezvoltarea durabilă, majoritatea documentelor oficiale referitoare la Vecinătatea Estică subliniază că reziliența societății este la fel de vitală ca și securitatea.

Analiza arată în mod clar că EUGS marchează începutul unei schimbări semnificative de paradigmă în politica externă a UE, dacă împărțim perioada examinată la jumătate și folosim EUGS 2016 ca punct de rupere. Perioada de timp înainte de EUGS demonstrează o strategie de tip vertical, sus în jos, plasând instituțiile oficiale deasupra societății.

În general, obiectivele declarate ale UE față de vecinii estici au indicat concentrarea pe o abordare de sus în jos în toate sferile implicate, fie ele politice, economice sau sociale. Astfel, scopul UE de a consolida reziliența acestor regiuni și de a promova durabilitatea dezvoltarea necesită abordări specifice de jos în sus care se bazează pe local viziunea și potențialul populației pentru consolidarea rezilienței sociale.

Referitor la indicatorii macroeconomici, mai jos este prezentată o analiză utilizând BT Index.

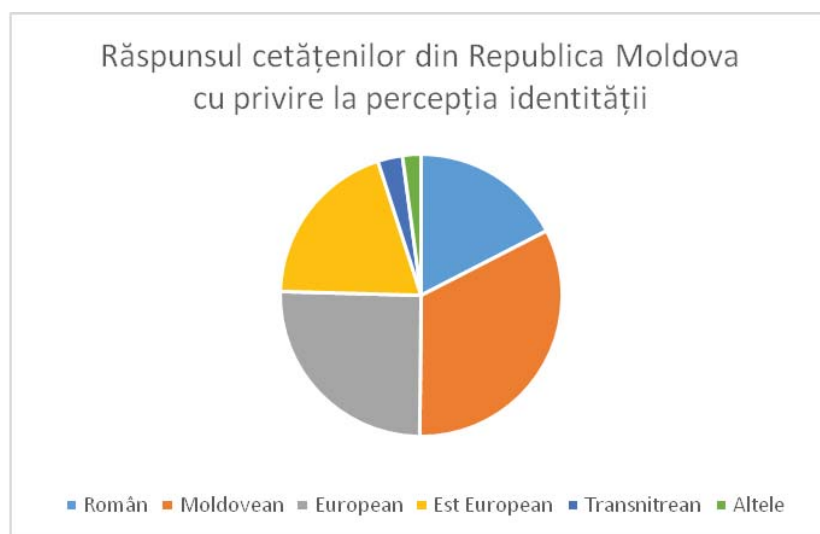
Grafic. nr. 1

Sursă: calculele autorului utilizând BT Index

După cum se poate observa și în graficul de mai sus, începând cu anul 2022 indicele BTI începe să crească, ajungând la un maxim, preconizat pentru anul 2024. Minimul este înregistrat în anul 2006, atunci când UE nu își centrare încă foarte mult atenția asupra Republicii Moldova. De asemenea, se înregistrează un regres în perioada 2020-2022, interval de timp care coincide cu pandemia COVID-19, precum și cu războiul de agresiune din Ucraina. De asemenea, începând cu anul 2016 se observă o creștere accelerată a indicelui BT, în raport cu obiectivele EUGS din același an.

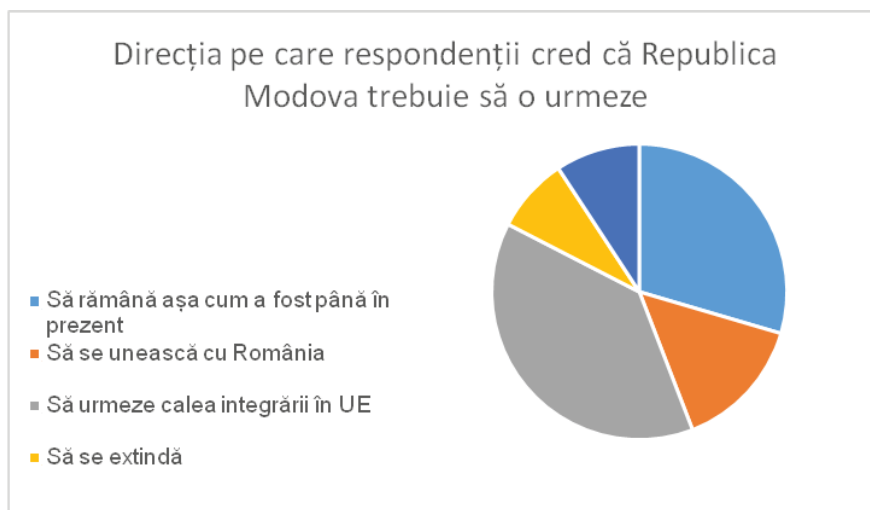
Grafic. nr. 2

Sursă: calculele autorului pe baza răspunsurilor din chestionar

În conformitate cu reprezentarea grafică de mai sus, rezultatele sondajului arată că cel mai mare procent al respondenților se identifică ca fiind moldoveni (32,74%). Clasamentul este urmat de cei care se consideră europeni (25,27%), urmat de est-europeni (19,03%), români (17,44%), transnistreni (2,77%) și altele (2,08%).

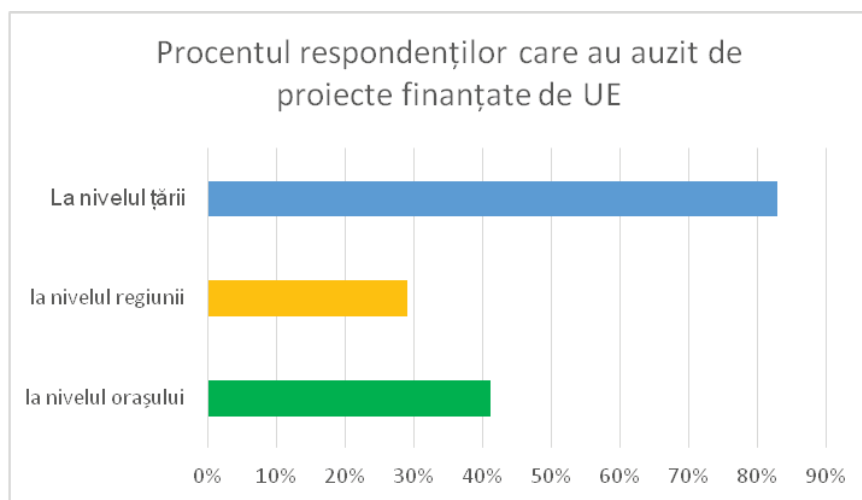
Grafic nr.3

Sursă: calculele autorului pe baza răspunsurilor din chestionar

Raportându-ne la opțiunea referitoare la percepția respondenților cu privire la direcția pe care trebuie să o urmeze Republica Moldova, marea majoritate(38,43%) sunt de părere că țara trebuie să urmeze calea integrării în UE, fiind urmați de cei care consideră că direcția pe care Republica Moldova trebuie să fie cea de până în prezent. La polul opus, o minoritate(8,19%) a respondenților sunt de părere că Republica Moldova trebuie să se extindă, în timp ce un procent redus(9,25%) că Republica Moldova ar trebui să se unească cu Rusia.

Grafic nr.4

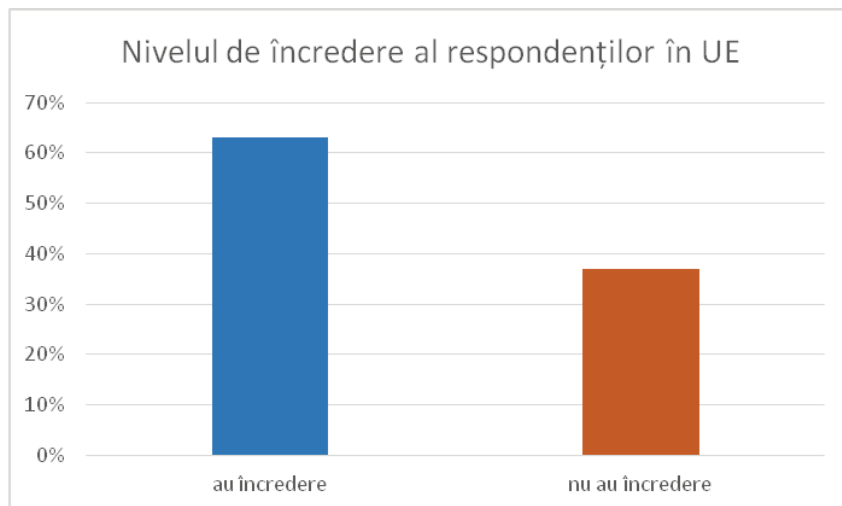

Sursă: calculele autorului pe baza răspunsurilor din chestionar

Graficul de mai sus ilustrează procentul respondenților care cunosc proiecte finanțate de UE. Reprezentarea subliniază faptul că cele mai multe proiecte finanțate de Uniunea Europeană sunt la nivelul țării (83%). Aceste constatări implică faptul că, în ciuda interesului din ce în ce mai mare al UE de îmbunătățire a cunoștințelor și a creșterii încrederii în UE (lucruri esențiale pentru o societate mai puternică și mai rezistentă) capacitatea UE de a se adresa societății din regiune și

implicit a societății pe plan local este încă limitată și prezintă deficiențe de comunicare la granițele de est.

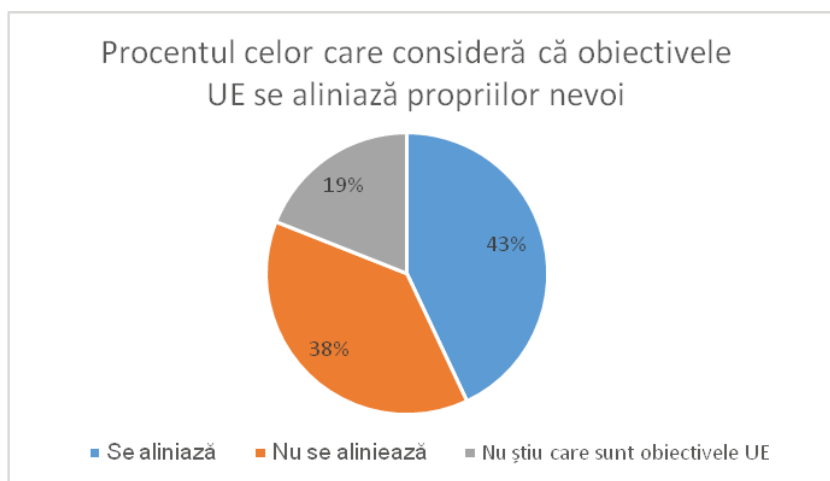
Grafic nr.5

Sursă: calculele autorului pe baza răspunsurilor din chestionar

Cu privire la gradul de încredere al respondenților, predomină numărul celor au încredere în UE și instituțiile sale (63%), față de cei care nu au încredere în UE. Acest lucru subliniază și euroscepticismul care este prezent și la nivelul populației din Republica Moldova, o țară care se află în plin proces de aderare la UE.

Grafic nr.6

Sursă: calculele autorului pe baza răspunsurilor din chestionar

Reprezentarea grafică de mai sus subliniază faptul că majoritatea respondenților sunt de părere că obiectivele UE se aliniează nevoilor proprii, cu un procent de 43%. La polul opus, 37% sunt de părere că obiectivele UE nu se conformează propriilor nevoi. Diferența mică evidențiază faptul că deși majoritatea respondenților se regăsesc în politicile și prioritățile Uniunii Europene, dar este și o parte a respondenților (19%) care nu cunosc obiectivele și politicile Uniunii Europene. Astfel, rezultatele aduc în atenție nevoia de comunicare a strategiei UE către populația Republicii Moldova.

Concluzii

Identitatea națională este adesea un termen flexibil și dinamic; acest lucru este valabil mai ales pentru națiunile emergente precum Republica Moldova și cu atât mai mult pentru acele tinere națiuni post-sovietice ale căror granițe nu erau întotdeauna în concordanță cu sentimentul de identitate națională al cetățenilor lor. În acest fel, dilema de identitate a Republicii Moldova este doar un efect secundar normal al unui trecut contorsionat combinat cu moștenirea dezvoltării națiunilor sovietice.

Atunci când se organizează acțiuni pentru a ajuta statele în acest climat geopolitic complicat, este important să se ia în considerare o serie de caracteristici de reziliență. Pe lângă politici mai eficiente și mai proactive, Republica Moldova trebuie să își folosească resursele cu înțelepciune și să demonstreze mai mult angajament politic pentru construirea rezilienței.

Rezultatele cercetării subliniază faptul că majoritatea respondenților au încredere în UE și sunt de părere că direcția pe care Republica Moldova trebuie să o urmeze este cea a integrării europene, întrucât obiectivele Uniunii Europene se aliniează cu cele ale respondenților. Prezența blocului comunitar este vizibil pe plan național, însă vizibilitatea UE scade pe plan regional, respectiv local. Mai mult decât atât, un procent critic al respondenților nu cunosc obiectivele și prioritățile Uniunii Europe.

Securitatea ar trebui să fie punctul central al politicii UE, care ar trebui să fie adaptată la circumstanțele unice ale fiecărei națiuni. Societățile din regiune ar trebui să fie preocuparea principală a UE. Prin urmare, această strategie poate contribui la îmbunătățirea eficienței comunicării strategice și a conversației dintre UE și vecinii săi, ceea ce este necesar pentru a promova securitatea, stabilitatea și prosperitatea în zonă. O ilustrație ar fi cooperarea regională, care s-a dovedit deja a fi benefică pentru progresul integrării europene. Acest lucru este subliniat cel mai bine de faptul că Republica Moldova s-a bucurat și va continua să beneficieze de un sprijin categoric din partea comunității europene, precum și din partea principalului său partener din interior, România.

Cu toate acestea, este esențial ca UE să se asigure că vocea sa este auzită pentru a consolida reziliența societății în străinătate. Prin urmare, Uniunea Europeană trebuie să se asigure că Republica Moldova este conștientă de obiectivele sale. Comunicarea UE trebuie să fie centrată asupra populației regionale și locale a Republicii Moldova. Mai mult decât atât UE trebuie să fie conștientă de contextul geopolitic și istoric al acestei națiuni și să adopte politici în conformitate cu nevoile populației. Doar astfel, societatea poate fi pregătită să treacă prin transformarea planificată, să se dezvolte și să se alinieze acquis-ului european.

Referințe bibliografice și resurse web

1. Moga, Teodor Lucian. *"Romania's actorness in the eastern neighbourhood (external perceptions from Ukraine and Moldova)." Publishing series IES Policy Papers* Number 4/2021:37. Disponibil: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2021/10/ies_policy_papers_no_2021-004.pdf#page=38
2. Bureiko, N., & Moga, T. L. (2018). *Bounded Europeanisation: the case of Ukraine, in 'The European Union and its eastern neighbourhood'*. Disponibil: <https://www.manchesterhive.com/display/9781526109118/9781526109118.00015.xml>

3. Barometrul Socio-politic al Republicii Moldova(2022). IDIS Viitorul. Axa Bucuresti.Disponibil:<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1757780223002822>
4. Barrett, M., Lyons, E., & del Valle, A. (2004). *The development of national identity and social identity processes: Do socialidentity and self-categorisation theory provide useful heuristic frameworks for developmental research?* In M. Bennett & F. Sani (Eds.). *The development of the social self* (pp. 159–188). Psychology Press. Disponibil:<https://tinyurl.com/bdxds58n>
5. Bekker, S. (2021). *The EU's Recovery and Resilience Facility: A Next Phase in EU Socioeconomic Governance?*. *Politics and Governance*, 9(3), 175-185. Disponibil: <https://tinyurl.com/yckbmkrx>
6. Bernier, Q., & Meinzen-Dick, R. (2014). *Resilience and social capital. International Food Policy Research Institute. Retrieve.* Disponibil: <https://tinyurl.com/2kvc482m>
7. Bouckaert, G. and S. van de Walle, S. (2003), “Comparing measures of citizen trust and user satisfaction as indicators of ‘good governance’: Difficulties in linking trust and satisfaction indicators”, *International Review of Administrative Sciences*, 69(3), pp.329-344. Disponibil: <https://doi.org/10.1177/0020852303693003>
8. Corman, M. R., & Schumacher, T. (2023). *Going back and forth: European Union resilience-building in Moldova between 2014 and 2020. Journal of Contemporary European Studies*, 31(4), 1106-1121. Disponibil: <https://tinyurl.com/3vkedmtc>
9. EU NEIGHBOURS East. (2020). *Opinion survey 2020: Republic of Moldova.* Disponibil: <https://euneighbourseast.eu/news/opinion-polls/opinion-survey-2020-republic-of-moldova/>
10. EUGS. (2016). *European Union Global Strategy: Shared vision, common action: A stronger Europe. A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy.* Disponibil:https://europa.eu/globalstrategy/sites/globalstrategy/files/eugs_review_web.pdf
11. Niknami, R. (2022). *Scarcity & the EU Resilience-Building Capacity in Moldova by Stabilizing the Transnistrian Conflict. Journal of World Sociopolitical Studies*, 6(3), 567-603.Disponibil:https://wsps.ut.ac.ir/article_91591_706e9b90fdd6e2d26639762bcb4e301b.pdf
12. OECD (2013), *Government at a glance.* Disponibil:<https://tinyurl.com/ye6jtbjf>
13. OECD (2017), *Trust and Public Policy: How Better Governance Can Help Rebuild Public Trust, OECD Public Governance Reviews*, OECD Publishing, Paris. Disponibil:<https://doi.org/10.1787/9789264268920-en>
14. Simionov, L. M., Pascariu, G. C., & Bureiko, N. (2021). *Building resilience beyond the EU's eastern borders. EU actorness and societal perceptions in Ukraine and Republic of Moldova. Eastern Journal of European Studies*, 12. Disponibi:<https://tinyurl.com/4jccheem>
15. Țigănașu, R., & Simionov, L. M. (2019). *Resilience at the EU's Eastern Borders: A Comparative Analysis of Post-Soviet Countries Through an Institutional Approach. Resilience and the EU's Eastern Neighbourhood Countries: From*

- Theoretical Concepts to a Normative Agenda*, 369-429. Disponibil:
https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-25606-7_13
16. Vostricov, D., Casian, A., & Cobzari, L. (2023). *Economic Outlook And Policy Responses In Eastern European Countries In The Context Of Recent Crises. Case Of The Republic Of Moldova. Journal of Financial and Monetary Economics*, 11(1), 136-147. Disponibil:https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/p-136-147.pdf